

Napsali Jan Münzer a Pavel Eisner

(E*forum, 13. 11. 2019)

Arne Laurin zemřel v New Yorku 18. února 1945. První reflexe jeho životní dráhy tak mohly být otištěny leda v exilových periodikách; zejména deník Newyorské listy, na jehož provozu se Laurin dříve podílel, přinesl hned několik ohlédnutí – v textech Karla Leitnera, Stanislava Budína a Jana Münzera. Strojopis Münzerova nekrologu – podepsaný „jm“ – se dochoval v Archivu T. G. Masaryka, fondu spravovaném Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR. Spolu s ním publikujeme sloupek, jímž Laurinova rok po jeho smrti vykreslil jeden z někdejších kmenových spolupracovníků Prager Presse Pavel Eisner (Kulturní politika 1, 1945/1946, č. 21, 8. 3. 1946, s. 5). Činíme tak přesto, že Olga Laurinová Eisnerův článek ještě týž den v dopise adresovaném do New Yorku Haně Wienerové/Winnové označila za „blbý“ a „přehnaný“, v přesvědčení, že „kdyby věděl, že by jej Arne četl – tak by byl psal docela jinak.“ Více lze najít v monografii Arne Laurin (1889–1945). Portrét novináře, která právě v těchto dnech – několik týdnů po vydání svazku Laurinových *Dopisů* (ed. Michal Topor) – opouští tiskařské stroje.

mt

Za Arnem Laurinem

Jan Münzer

Řízením osudu zemřel v New Yorku český novinář Arne Laurin právě ve dnech, kdy prezident Beneš odjížděl z Londýna, aby se vrátil do vlasti. Po celých šest let svého exilu nesnil o ničem jiném než o svém vlastním návratu, a zvláště o něm bez ustání mluvil, když už jeho smysly zmučené utrpením žily jen v horečnatých snech. Volání po domově bylo v těchto posledních dnech nejzřejmějším projevem jeho skutečné vůle a jeho skutečného vztahu k vnějšímu světu, jehož ostatní události se mu už jevily jen jako v mlze. Dočkal se naštěstí ještě radostných zpráv o postupném osvobozování vlasti a nevzdal se víry, že ji uvidí. Tvrdý osud tomu chtěl jinak a zraněné, ale nikoli zemdlené tělo tohoto muže, jenž za celý život miloval jen jednu jedinou zemi, totiž svou vlastní, padlo daleko od domova.

Jako v celém jeho životě, i v jeho smrti, v jeho umírání byla energie, již obdivovali a již se hrozili ti, kdo sledovali jeho zápas se zákeřnou nemocí, jež ho přepadla na podzim minulého roku a o níž věděli, že proti ní není účinné zbraně. Ať sám věděl či nevěděl, že jeho choroba je zákeřná, mluvil do posledních dnů jasněho vědomí o svém návratu do práce, sledoval vývoj světových událostí a zvláště pracoval nebo aspoň zařizoval

drobnosti pro archiv, jež řídil téměř šest let. Nevzdal se v boji se smrtí, jejíž blízkost si patrně nepřiznával, a oddaluje ji takto, prodlužoval i své utrpení, jež bylo tak velké, že smrt se mu nakonec stala vysvobozením. Poslední dny strávil ve spánku jen málo přerušovaném.

Svou novinářskou dráhu nastoupil v devatenácti letech, v roce 1908, kdy začal psát pro česko-židovský týdeník *Rozvoj*. Brzy k tomu přistoupila i *Stopa* a *Divadlo*. Po válce, v roce 1919, stal se členem redakce deníku *Tribuna* a zanedlouho zástupcem jejího šéfredaktora. Již z tehdejší doby kolovala o něm řada historek, z nichž některé zachytil Ferdinand Peroutka, rovněž redaktor *Tribuny*, ve své knížce *Deník žurnalistův*. Když pak bylo rozhodnuto, že československá vláda bude v Praze vydávat německý list, určený pro informaci ciziny, byl Arne Laurin pověřen přípravnými pracemi a řízením listu jako jeho šéfredaktor. Zůstal jím po celých osmnáct let, od roku 1920 do roku 1938, kdy *Prager Presse* byla jako první pražský list, několik dní po Mnichově, zrušena. Byla to Henleinova pomsta, protože u Laurina, ať už v materiálu uveřejněném v *Prager Presse* nebo v redakčním archivu v materiálu neuveřejněném, se scházelo všechno, co se k Henleinovi a jeho hnutí vztahovalo. Bez nadsázky lze říci, že vedl svou válku proti Němcům na vlastní pěst, ne od roku 1938, ale od roku 1933 a zvláště od roku 1935, kdy měl Henlein první volební úspěch.

V tomto boji a v celé jeho politické a novinářské činnosti vůbec byla jeho největší zbraní jednak jeho neobyčejná paměť, jednak jeho mimořádný dar kombinační. Laurin často předvídal i to, o čem nikdo neměl dokladů a nač málokterí i jen mysli. Měl dar politického instinktu, jenž ho vedl od nepatrné a nenápadné stopy přímo k politickému faktu do té doby ještě obecně neznámému a jenž mu umožňoval odsunout stranou bezpodstatné detaily, jejichž analýzou se jiní ještě zdržovali a trápili. Rozhovor s ním se netočil kolem patetických idejí, nýbrž kolem osob a faktů. Sedě ve své pražské redakci, vyhledávan četnými cizinci ze všech možných evropských zemí, zasazoval si pečlivě a navždycky do paměti, co mu kdo podstatného řekl, a měl, ačkoli celkem málo cestoval, přesnější představu o současném světě než leckterý světoběžník.

Přes tuto svou věcnost, jež se namnoze projevovala až vášnivě, když si s ním někdo chtěl po kavárensku „vyměňovat myšlenky“, měl ještě třetí dar kromě paměti a instinktu, totiž dar víry, od chlapeckých let až do smrti věřil v Masarykovu koncepci demokracie a od této víry neuhnul ani na vteřinu, ani záchvěvem duše, ani blesknutím myšlenky. Na této víře rozvíjel své značné talenty, na ní stavěl svůj život, na ní budoval jako novinář ve vlasti a jako archivář v exilu, jeho oddanost myšlenkovému světu Masarykovu, a tudíž i Benešovu byla neomezená a neotřesitelná. Především však byla dobrovolná. Tomu, kdo by se byl pokoušel mluvit s Laurinem o „ideálech“, byl by patrně odpověděl anekdotou. Ale kdo ho lépe znal, věděl, že humanitní ideály, jež si stanovil Tomáš Masaryk, byly vůdčí hvězdou jeho života. Rozdíl byl v tom, že Laurin zarytě mlčel o tom, o čem mnozí jiní jen mluvili.

V roce 1938 se zdálo, že svět, na němž byla založena jeho víra, svět demokracie a pokroku, se definitivně zhroutil, on sám věřil, že i toto zhroucení je pouze dočasné,

že svět zase musí přijít a přijde k rozumu a že je úkolem slušných lidí k tomu pracovat. Proto když odcházel z domova, neutíkal jen před nepřáteli, ale také za nimi. A sotva přišel do New Yorku, začal pracovat, nejdříve na vlastní pěst, v novinách a na schůzích, později ve společné akci. I v novém prostředí se uplatňovala jeho politická bystrost a na poradu s Laurinem chodil celkem každý, kdo si chtěl ověřit nebo korigovat své názory na situaci. Zase, jako kdysi v Praze, seděl ve své kanceláři, nechodil téměř nikam a věděl víc než většina čiperů, kteří vymetali kdejaký kout.

V Novém Yorku vybudoval archiv, ve kterém je zachyceno celkem všechno, co se od počátku roku 1939 ve světě stalo se zřetelem k Československu, a kromě toho všechno, co mělo určitý význam v rámci druhé světové války. Užitečnost a důležitost tohoto archivu se ukáže ještě i po letech.

Vnitřní hodnotu člověka lze často měřit i láskou, již dovedl vzbudit v jiných. Arne Laurin, jenž byl typem tvrdého a vášnivého bojovníka, měl i své nepřátele a zakládal si na nich. Ale měl kolem sebe i velký kruh věrných a oddaných přátel, kteří spolu s jeho manželkou v posledních měsících a týdnech vykonali vše, čím lidské síly mohly přispět k zmírnění jeho utrpení. Ačkoli vzdálen domova, churavěl a nakonec odešel obklopen domácím prostředím. A tragická časová shoda, že zemřel právě ve dnech, kdy se prezident republiky vrací domů, je aspoň částečně zmírněna tím, že se ještě mohl radovat z počínajícího osvobození vlasti a z toho, že bylo v podstatě ukončeno dílo, jemuž věnoval všechny své síly v posledních letech svého života.

*

Arne Laurin

Pavel Eisner

Redakční kocour, všudybyl a vševěd; hromovládce s žezlem kázně kasárenské a roboty galejní, revident redaktorských šuplat (To že má být pořádek!?), autor attilovských oběžníků, muž, jenž hlasem velikým hledal po redakci autora srdce svého (Který prase to napsalo...) a jenž jindy proletěl chodbou a zulíbal původce nějaké slovní ražby, šéf, který vyjel ze dveří svatyně na zasloužilé faktótum štábu: „Picku, když chcete kejšat, tak jděte domů, v redakci se nekejchá“, šéf homérsky rozprávějící se zřízeneckým trojlístkem Voříškem, Havlíčkem, Štrobachem, kontrolující každých Kč 1.20 za elektriku, ale strkající dvacetikorunové náplasti na udobřenou, šéfredaktor zamykající před redaktory na zámecký papír s redakční hlavičkou (abyste neokrádali stát), ale kouzelnicky pro ně soukající zálohy „na křtiny trojčat“ z útrobu správní rady, šéfredaktor, který pro samou novinářskou posedlost nikdy nic do listu nenapsal, přijímaje politiky, diplomaty, Mistry, majstry a „pány mistry“, nositele Nobelovy ceny, dámsvo rukopisonosné, světoběžníky, exotické gründery, vynálezce televize a barevných klavírů, chirurga Levita, jemuž léčil komplexy, pana profesora Stoklasu, celé Prahy okrasu, Karla Tomana, Jindru Hořejších, jenž ho čtyřikrát do roka ohnul o padesátikorunu odkazem na své zítřejší narozeniny (ale v předsíni psal do rubriky „Účel návštěvy“: pour passer le temps) - milovník voicebandu, intimus V+W, pátratel

po špionech na legacích, sběratel známek, autografů, autogramů, prvotisků, libotisků a vůbec tisků, olejů, uhlů, suchých jehel a všeho, co se dá i nedá sbírat, konzument černých káv, aspirinů, bromů a sedativů na běhutém pásu, soukromý řádný profesor veškerých věd novinářských, klnoucí orodovník za pět tisíc patentů, denní mikroskopant dvou set časopisů -

- dech této věty nestačí horoucnosti života, kterým žil Arne Laurin, choleric, autoironik a nadidealista, šéfredaktor, jakého už nebude. Člověk-legenda svou věností demokracii a jejímu dvojstělesnění TGM a EB, člověk, který dovedl po telefonu vzkázat slovo Cambronovo aktivnímu ministru, podezřívá-li jemnostpána z nějaké frondy. A člověk už historický svým jedinečným archivem henleinovským a hitlerovským.

Kormidlo světového deníku, který udělal z ničeho, opustil ve chvíli, kdy Edvard Beneš opustil kormidlo republiky. List pak žil životem groteskního stínu ještě tři měsíce, „republika“ pět a půl. Před rokem zemřel Laurin v Americe, kam si vzal s sebou svůj archiv. Je surovým vtipem osudu, že se o vlásek právě on nedožil dne pravdy, jež vítězí. Ten archiv teď poslouží světové demokracii. Těm, kdo znali Arna, víc ještě poslouží vzpomínka na toho přečistého zářivce métieru: - Novinář, který po třiceti letech služby nemá pořád ještě 37,5 stup. C, když vkročí do průjezdu své boudy, měl letět hned první den. -

www.ipsl.cz